

El 1906, cent anys després. – «Nadal, Cap d'Any, Reis... A les cases, entorn de les taules pairals s'apleguen i estrenyen les famílies. No faltarà lloc per al bon amic. Mes encara queden, part defora, solitaris sense família, sense casa, sense generosa taula d'amistat...» Així començava, el dilluns 4 de gener de 1906, la primera columna signada per Eugeni d'Ors sota l'encapçalament «Glosari» a *La Veu de Catalunya*: una secció i uns textos diaris que havien d'esdevenir punt de referència per a la cultura i la societat barcelonines dels inicis del segle xx. L'any 1906 s'obria, així, amb la posada en marxa d'una operació periodística i literària de primer ordre, i al llarg dels dotze mesos següents van coincidir a més l'aparició de tot un seguit de llibres que avui llegim encara amb admiració i, a la tardor, la convocatòria d'un esdeveniment clau per a la llengua en què estaven escrits: el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana.

L'any 1906 (que serà a més l'any de la Solidaritat Catalana) s'obre, doncs, amb la posada en marxa del «Glosari» d'Eugeni d'Ors i es clourà amb la gran mobilització ciutadana al voltant del Congrés Internacional de la Llengua (esforç que culminarà, l'any següent, el 1907, amb la institucionalització cultural del catalanisme representada per la creació de l'Institut d'Estudis Catalans). En l'endemig, van apareixent *Josafat* de Prudenci Bertrana, *Les multituds* de Raimon Casellas, *Els fruits saborosos* de Josep Carner, les *Horacianes* de Miquel Costa i Llobera, *Enllà* de Joan Maragall (que inclou la segona part del *Comte Arnau*) i *Pilar Prim* de Narcís Oller, tots títols de primer rengle de la nostra literatura, i encara una altra obra essencial per a la immediata història política del país: *La nacionalitat catalana* d'Enric Prat de la Riba. La suma de la coincidència en un mateix any de tots aquests llibres i esdeveniments va fer que, al 2006, just un segle després, diferents institucions culturals del país decidissin celebrar l'escaiença d'aquell centenari (que eren, de fet, *aquells* centenaris) amb actes i activitats de diversa índole.

Celebracions institucionals. El Govern de Catalunya escollí l'efemèride del 1906 per dedicar-hi un bell quadern editat a tot color (amb disseny de Saura-Torrente) amb què s'obsequià els assistents a la recepció oficial oferta pel President Pasqual Maragall amb motiu de la Diada de sant Jordi al Palau Reial de Pedralbes.⁹ El quadern, amb selecció i text de presentació de

9. COMADIRA, Narcís (ed.) (2006): *1906-2006*. Barcelona: Generalitat de Catalunya / Departament de la Presidència, 34 p., gran format. Selecció de textos i il·lustració: Narcís Comadira.

Narcís Comadira, destaca que el 1906 fou «un any singular en la cultura catalana» i aplega citacions de tots els llibres centenaris ja mencionats i, a més, fragments del *Glosari* orsià de l'any 1906 en què s'evoca Maragall, Prat de la Riba, Carner i Oller.

D'altra banda, donant continuïtat a una iniciativa iniciada l'any anterior amb la lectura de *Solitud*, el Parlament de Catalunya i la Institució de les Lletres Catalanes (ILC) convocaren el 21 d'abril de 2006, a la seu del Parlament al Parc de la Ciutadella, una lectura a càrrec de parlamentaris i de representats de la societat civil catalana sota el títol «Maragall, Costa i Llobera, Carner: un segle de modernitat literària», lectura que va ser oberta pel President del Parlament, Ernest Benach, i que va cloure el Conseller de Cultura de la Generalitat, Ferran Mascarell. Tots els assistents a l'acte van ser obsequiats amb una reedició facsímil d'*Enllà*.¹⁰

L'octubre de 2006, com a pòrtic de la celebració del centenari de la seva posada en marxa, de la mà de l'Institut d'Estudis Catalans, la Biblioteca de Catalunya obrí al públic (fins al gener de 2007) una exposició dedicada a evocar el centenari del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana («Una repicada forta de campanes a favor de la llengua», com deia un dels plafons de benvinguda), fruit de la qual és un interessant catàleg¹¹ a càrrec de Maria Pilar Perea que documenta (amb força il·lustració gràfica) la gestació, la preparació, l'organització, el dia a dia i el ressò d'un Congrés en què participaren, del 14 al 17 d'octubre de 1906 al Teatre Principal de Barcelona, sota la presidència d'Antoni M. Alcover, més de 3000 inscrits provinents d'arreu (i d'enllà) dels territoris de parla catalana. A més, uns mesos abans, a la mateixa Biblioteca (en la jornada anual de portes obertes de la Diada de sant Jordi), el públic ja hi havia pogut visitar una mostra bibliogràfica on, sota el títol «1906 lletres», s'oferia una selecció de diferents edicions dels llibres motiu del centenari.¹²

En commemoració també del centenari d'aquest primer Congrés, la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans va organitzar diversos cicles de conferències en què filòlegs catalans, valencians i mallorquins analitzaren les aportacions fetes cent anys enrere pels escriptors i intel·lectuals dels respectius territoris a la tasca de modernització de la llengua. En el I Cicle, celebrat a Barcelona del 17 d'octubre al 12 de desembre de 2006 i coordinat per Francesc Vallverdú, Carles Miralles parlà (el 21 de novembre) sobre «Els escriptors i el Congrés de 1906». Els altres cicles tingueren lloc a Alacant, Castelló i Palma de Mallorca entre novembre i desembre de 2006 i a Perpinyà al febrer i març de 2007 (aquí, Cristina Badosa parlà sobre «El noucentisme literari»). També la Universitat de Barcelona i la Universitat Jaume I (amb la col·laboració de l'IEC i la Biblioteca de Catalunya) organitzaren del 18 al 20 d'octubre de 2006 unes jornades commemoratives del centenari, sota el títol «El Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Reflexos i projeccions».¹³

«**1906 lletres**». La Institució de les Lletres Catalanes va ser l'organisme que va programar una celebració més àmplia i dilatada en el temps, amb un programa anual coordinat pel professor i escriptor (a més d'exdirector de la ILC) Francesc Parcerisas.¹⁴ Així, es van convocar sis

10. MARAGALL, Joan (2006): *Enllà*. Barcelona: Institució de les Lletres Catalanes. Edició facsímil no venal, amb motiu del centenari de la primera edició del llibre.

11. PEREA, Maria Pilar (2006): *El centenari del Primer Congrés de la Llengua Catalana*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 159 p. BC, Catàlegs d'exposicions.

12. A la qual s'associa una útil «Bibliografia de les obres que celebren el centenari de la seva publicació conservada a la Biblioteca de Catalunya» consultable en línia, a l'adreça: http://www.bnc.cat/1906lletresbibliografia/1906lletres_bibliografia.pdf.

13. N'ha aparegut ja, a càrrec de Germà COLÓN i M. Pilar PEREA (2007): *El Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Reflexos i projeccions*. Castelló: Universitat Jaume I, 240 p.

14. El detall d'aquestes activitats figura a la memòria impresa *Institució de les Lletres Catalanes 2005-2006*. Barcelona: ILC/Generalitat de Catalunya, 148 p.

jornades singulars a càrrec d'especialistes dedicades a la lectura i anàlisi dels llibres apareguts un segle abans. El 6 d'abril, a l'Arxiu Maragall de Barcelona, la «Jornada *Enlla*» s'obrí amb una conferència de Glòria Casals i després hi participaren també Vinyet Panyella, Núria Cabré, Vicent Alonso, Pere Pena, Sam Abrams, Jordi Julià, Susanna Rafart, Tònia Passola, Lluís Solà i Amadeu Vidal Bonafont. El 22 d'abril va ser el torn de la «Jornada *Pilar Prim*», celebrada a l'Institut d'Estudis Vallencs amb una sessió inaugural a càrrec de Magí Sunyer, ponències de Rosa Cabré i Margarida Arizeta i la participació en diverses taules rodones de Gerard Vergés, Olga Xirinacs, Xulio-Ricardo Trigo, Jordi Tiñena, Lurdes Malgrat, Teresa Costa-Gramunt, Josefa Contijoch i Adam Manyé. L'1 de juny, a Girona, hi va haver una «Jornada *Josafat*» en què participaren Maria Barbal, Josep N. Santaaulàlia, Albert Sánchez Piñol, Gemma Arimany i Josep Maria Fonalleras. L'11 de maig, a l'Ateneu Barcelonès, una conferència de Narcís Comadira obrí la Jornada dedicada a *Els fruits saborosos* i l'endemà, en dues taules rodones, hi intervingueren també Jordi Cornudella, Salvador Oliva, Dolors Oller, Carles Duarte, Laia Noguera, Antoni Vidal Ferrando i Enric Virgili, amb un final de festa a càrrec de Túrnez & Sesé amb l'espectacle «La música de Carner» (que al llarg de l'any es va presentar a d'altres poblacions catalanes). El 27 de maig, al Molí de Mar de Vilanova i la Geltrú, a tocar del far i l'ermita de Sant Cristòfol, Carles Garriga, Valentí Gómez, Oriol Pi de Cabanyes, Sam Abrams, Dolors Miquel, Mary Ann Newman, Vinyet Panyella, Joan-Elies Adell, Martina Escoda, Francesc Garriga i Carles Miró participaren en la Jornada sobre el *Glosari* d'Eugeni d'Ors. I, finalment, el 16 de novembre va tenir lloc a la Residència d'Investigadors-CSIC de Barcelona la darrera Jornada sobre *Les multituds*, amb conferències d'Alan Yates i Jordi Castellanos i la participació de Lluís-Anton Baulenas, Pep Coll, Isabel Olesti, Rosa Vilanova, Jordi Cabré, Eva Piquer, Joan Rendé i Toni Sala. A més d'aquestes sis jornades, centrades cadascuna en un llibre, hi va haver dues sessions més dedicades a la commemoració de dos centenaris que també s'esqueien l'any 2006: el del naixement de Rafael Tasis i Marca i el de l'aparició de la revista *Or i Grana*. Així, el 18 de maig a la Residència d'investigadors de Barcelona s'aplegaren per evocar el centenari de Rafael Tasis i Marca (1906-1956), sota la coordinació de Neus Real, Magí Sunyer, Vicent Simbor, Albert Manent, Rafael Tasis-Ferrer, Miquel-Lluís Muntané, Sílvia Coll-Vinent i Lluís-Anton Baulenas. I, per l'altra banda, el 23 de novembre, al Centre de Cultura de Dones Francesca Bonnemaison també de Barcelona, Mercè Otero, Montserrat Palau i Isabel Segura participaren en un acte d'homenatge (coordinat per Josefa Contijoch) a qui fou directora i inspiradora d'*Or i Grana*, l'escriptora i activista Carme Karr (1865-1943). L'acte comptà a més amb un recitat a càrrec de Teresa Matas i Araceli Bruch.

A més de les jornades mencionades, la ILC oferí als ajuntaments i les entitats del país dos cicles complementaris de conferències, un sobre els llibres ja mencionats («*Els fruits saborosos*, de Josep Carner», a càrrec de Narcís Comadira; «Eugeni d'Ors, el primer intel·lectual modern», a càrrec de Xavier Pla; «*Pilar Prim*, de Narcís Oller», a càrrec de Margarida Arizeta; «Del 'Siau qui sou' al 'Siau qui volem ser'», a càrrec de Biel Mesquida; «Prudenci Bertrana, el desig de crear. *Josafat*», a càrrec de Maria Barbal, i «Maragall: la poesia tot just ha començat», a càrrec de Lluís Quintana) i un segon cicle de contextualització de les grans literatures europees en aquell moment («La mirada dels joves. Literatura a Europa Central el 1906», a càrrec de Simona Škrabec; «Valéry i Catalunya», a càrrec de Lluís M. Todó; «La literatura anglesa al 1906. Entre l'època victoriana i el moviment modern», a càrrec de Josep M. Jaumà; «La literatura alemanya al 1906. Entre el naturalisme i l'expressionisme», a càrrec de Ramon Farrés; «La literatura russa al 1906. Homes i revoltes», a càrrec de Jaume Creus, i «Itàlia entre passat i futurisme», a càrrec de Rossend Arqués). Les conferències van anar tenint lloc tot al llarg de l'any 2006 a Banyoles, Barcelona (a l'Ateneu Barcelonès), Girona, Sant Cugat del Vallès, Sant Sadurn d'Anoia, Sitges, el Vendrell, Vic, Vilobí d'Onyar, etc..

Altres activitats i celebracions. Al mes de gener de 2006 (núm. 309), la revista *L'Avenç* va publicar un dossier especial titulat «La cruïlla de 1906» amb articles de Jordi Castellanos («Quan tot semblava possible»), Josep Murgades («Llengua i literatura en el tombant de 1906»), Teresa M. Sala, Francesc Cortés, Jaume Aulet i Joaquim Coll.

L'Ateneu Barcelonès, fundat al 1872, va batejar l'any 2006 com «Any Ateneu» amb motiu del centenari del trasllat de l'entitat de l'estatge primicer, com a relogats, al Teatre Principal de la Rambla dels Caputxins cap a la seu actual al palau Savassona, al carrer Canuda, i ho va aprofitar per desplegar un intens programa d'activitats que, en la part literària, estaven coordinades amb la Institució de les Lletres Catalanes i van tenir un punt àlgid en la lectura-homenatge a Miquel Costa i Llobera (qui el 1906 havia presidit els Jocs Florals barcelonins i presentà les seves *Horacianes* precisament a l'Ateneu): l'acte, el 30 de novembre de 2006, s'inicià amb una intervenció de Biel Mesquida i després se centrà en la participació de poetes actuals de tots els punts de parla catalana, com ara Anna Aguilar-Amat, Margarita Ballester, Gaspar Jaén, Joan Navarro o Ponç Pons. Un altre dels fruits de l'Any Ateneu va ser la publicació de l'extens i documentat volum *L'Ateneu i Barcelona. 1 segle i 1/2 d'acció cultural*,¹⁵ a càrrec de Jordi Casassas, sense oblidar l'original tac-calendari de sobretaula també editat per l'Ateneu amb una selecció diària dels principals esdeveniments polítics i culturals d'aquell *annus mirabilis* que fou, a Barcelona i Catalunya, el 1906.

Per altra banda, 2006-2007 han estat les dates escollides per a la celebració a Sitges de l'Any Rusiñol, en l'escaïença del setanta-cinquè aniversari de la mort de l'artista, el 1931 a Aranjuez. En aquest cas, a banda del seguit d'activitats i exposicions programats (consultable a www.rusinolsitges.com), els organitzadors s'han proposat explícitament promoure la reedició d'alguns dels llibres de l'autor, i això s'ha anat acomplint amb l'aparició de les *Màximes i mals pensaments* de Rusiñol a *L'Avenç*,¹⁶ una edició especial de la novel·la *L'auca del senyor Esteve* (amb dibuixos de Ramon Casas i rodolins de Gabriel Alomar) publicada a finals de 2006 per Edicions 62¹⁷ i, uns mesos més tard, la reedició d'*El poble gris* també de Santiago Rusiñol a les Edicions de 1984.¹⁸ Per la seva banda, tant Edicions 62¹⁹ (a la col·lecció Butxaca) com Angle Editorial²⁰ (a la col·lecció Clàssics Catalans, amb una menció específica del Centenari) van reeditar *Pilar Prim* de Narcís Oller amb motiu dels cent anys del llibre. Edicions 62 va fer el mateix també amb el *Josafat* de Bertrana.

Del centenari de la florida de grans llibres de les nostres lletres l'any 1906 a la commemoració del Primer Congrés Internacional de la Llengua i a d'altres celebracions associades a l'Ateneu Barcelonès i a autors com Rafael Tasis i Marca, Carme Karr o Santiago Rusiñol, el 2006 ha estat, doncs, un any ric en memòria literària en marxa.

Jaume SUBIRANA
Universitat Oberta de Catalunya

15. CASASSAS, Jordi (coord.) (2006): *L'Ateneu i Barcelona. 1 segle i 1/2 d'acció cultural*. Barcelona: RBA-La Magrana, 575 p.

16. RUSIÑOL, Santiago (2006): *Màximes i mals pensaments*. Barcelona: L'Avenç, 85 p.

17. RUSIÑOL, Santiago (2006): *L'auca del senyor Esteve*. Barcelona: Edicions 62, 233 p. Amb dibuixos de Ramon Casas i rodolins de Gabriel Alomar. Edició de Margarida Casacuberta.

18. RUSIÑOL, Santiago (2007): *El poble gris*. Barcelona: Edicions de 1984, 187 p.

19. OLLER, Narcís (2006): *Pilar Prim*. Barcelona: Edicions 62, 280 p. (Butxaca, 17).

20. OLLER, Narcís (2006): *Pilar Prim*. Manresa: Angle Editorial, 288 p. Clàssics Catalans (Narratives, 31). Pròleg de Joan Triadú.